Planning & Control
…waarom steken we er zoveel tijd in

Henk Boshove
8 mei 2019
Masterclass PS Flevoland



PROVINCIE FLEVOLAND

FLEVOLAND INNOVATIEF EN ONDERNEMEND

Masterclass Financiën
Deel 1 - Jaarstukken

Een (technische) introductie

Inwerkprogramma Provinciale Staten 8 mei 2019

.....

Coördinator Begroting & Jaarstukken

PROVINCIE FLEVOLAND

Inhoud

Deel 1:

- De P&C-cyclus *(of beter: Sturen & Verantwoorden)*
- Opbouw begroting & jaarstukken

Deel 2:

- Gebruik digitale webversie
- Hoe (financieel) te lezen: voorbeelden
- Interne beheersing & accountantscontrole
- Spelregels

PROVINCIE FLEVOLAND

PDCA

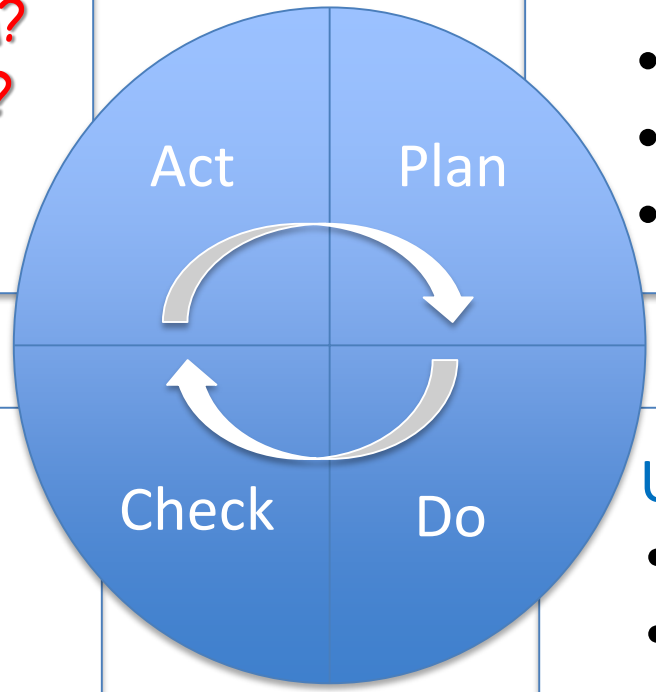
Evaluatie/bijstelling:

- Perspectiefnota
- Tussenbalans CUP

Doen we de goede dingen?
Doen we de dingen goed?

Kaders stellen (PS: opdrachtgever):

- Coalitieakkoord
- College uitvoeringsprogramma
- Strategische beleidsnota's
- Perspectiefnota



Verantwoorden (GS) en Controleren (PS):

- Voortgangsrapportages/ monitors (o.a. Zomernota)
- Jaarstukken

Ondersteuning PS:
- Randstedelijke rekenkamer (m.n. doelmatig/ doeltreffend)
- Accountant (getrouwheid/rechtmatigheid)

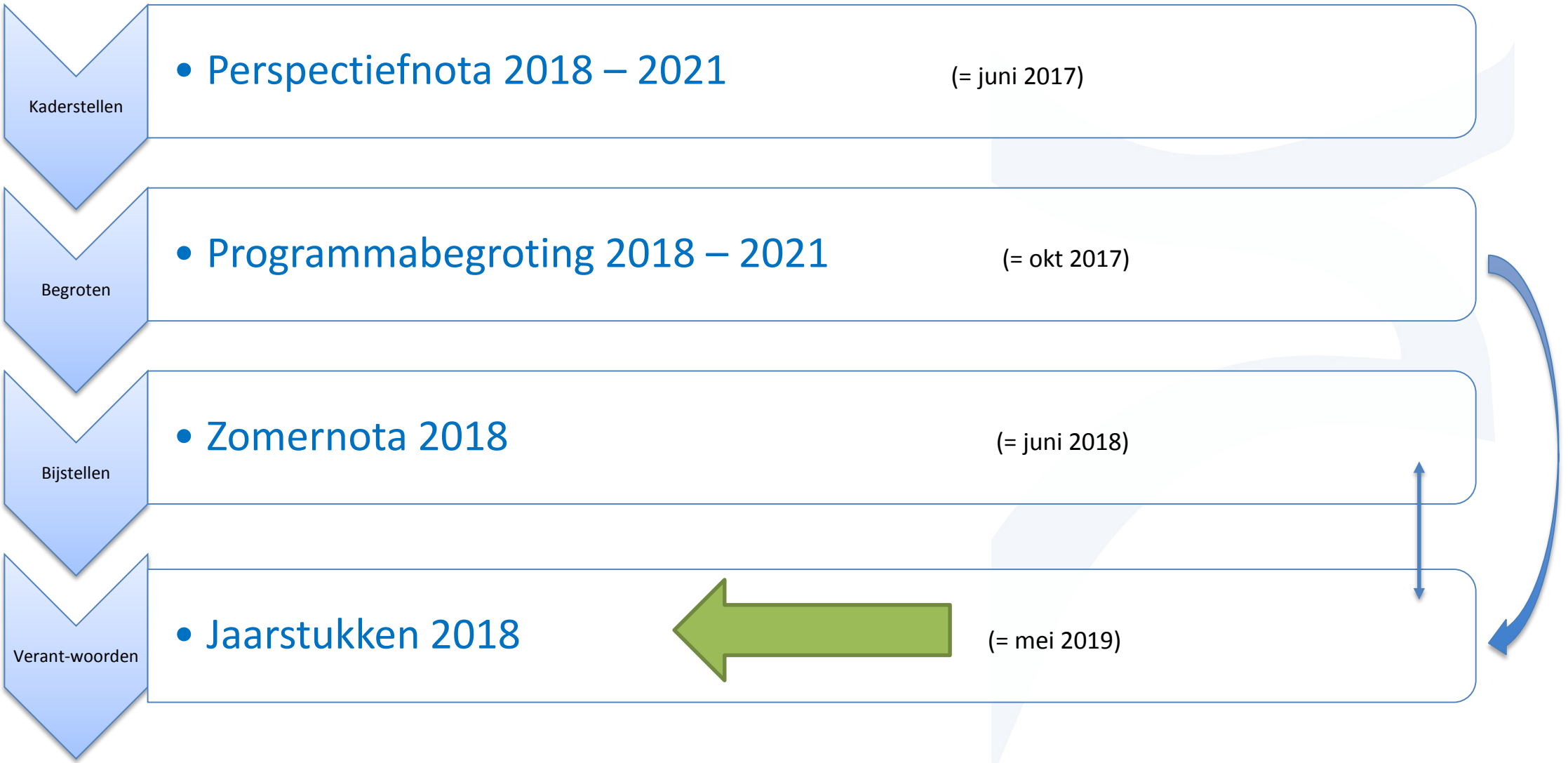
Uitvoeren (GS: opdrachtnemer):

- (Meerjaren) begroting
- Uitvoeringsprogramma's
- Afdelingsplannen

BZK houdt financieel toezicht

PROVINCIE FLEVOLAND

P&C cyclus 2018 volgordelijk



PROVINCIE FLEVOLAND

P&C cyclus Flevoland in 2019

					Jaar-stukken		Zomer-/ Perspectiefnota			Begroting		
PS:					**Mei** (vóór 15 juli)		**Juli** (vóór reces)			**Okt/Nov** (vóór 15 nov.)		

2018 <- Jaarstukken 2018 (jaarverslag+jaarrekening)

2019 <- Zomernota 2019 ->

2020 e.v. -> Perspectiefnota (2020-2023) -> Begroting 2020-2023

- Spiegel t.o.v. begroting
- Verantwoording 3w's
- Jaarrekening / Balans
- Resultaat(bestemming)
- Accountantsverklaring + verslag

- Afwijkingenrapportage lopend begrotingsjaar op doelen en middelen
- 'Vroeg' in het jaar:
  - Voordeel: bijsturen
  - Nadeel: prognose lastig

PROVINCIE FLEVOLAND

P&C cyclus Flevoland in 2019

					Jaar-stukken		Zomer-/ Perspectiefnota			Begroting		
PS:					**Mei** (vóór 15 juli)		**Juli** (vóór reces)			**Okt/Nov** (vóór 15 nov.)		

2018 <- Jaarstukken 2018 (jaarverslag+jaarrekening)

2019 <- Zomernota 2019 ->

- Kader (financieel) voor komende jaren
- Actualisatie van budgetten (autonoom)
- Voorstellen voor nieuw beleid (afwegen)
- Vertrekpunt voor nieuwe begroting

- Plannen (doelen+ activiteiten) in relatie tot inzet middelen (3W)
- 8 programma's (vrij)
- 7 paragrafen (verplicht)

2020 e.v. -> Perspectiefnota (2020-2023) -> Begroting 2020-2023

PROVINCIE FLEVOLAND

Inhoud begroting/jaarstukken

Begroting

Programmaplan:
- 8 programma's (vrij)
- 7 paragrafen (verplicht)

Financiële begroting:
- Overzicht baten & lasten
- Uiteenzetting financiële positie

Bijlagen, o.a:
- Overzicht Reserves & Voorzieningen
- Taakveldenoverzicht
- Incidentele baten & lasten

Jaarstukken

Programmaverantwoording:
- 8 programma's (vrij)
- 7 paragrafen (verplicht)

Jaarrekening:
- Jaarrekening op hoofdlijnen
- Overzicht baten & lasten
- Balans incl. toelichting

Bijlagen, o.a:
- Overzicht Reserves & Voorzieningen
- Taakveldenoverzicht
- Incidentele baten & lasten
- Controleverklaring accountant

Programma's / paragrafen

PROVINCIE FLEVOLAND

Programma's

Paragrafen

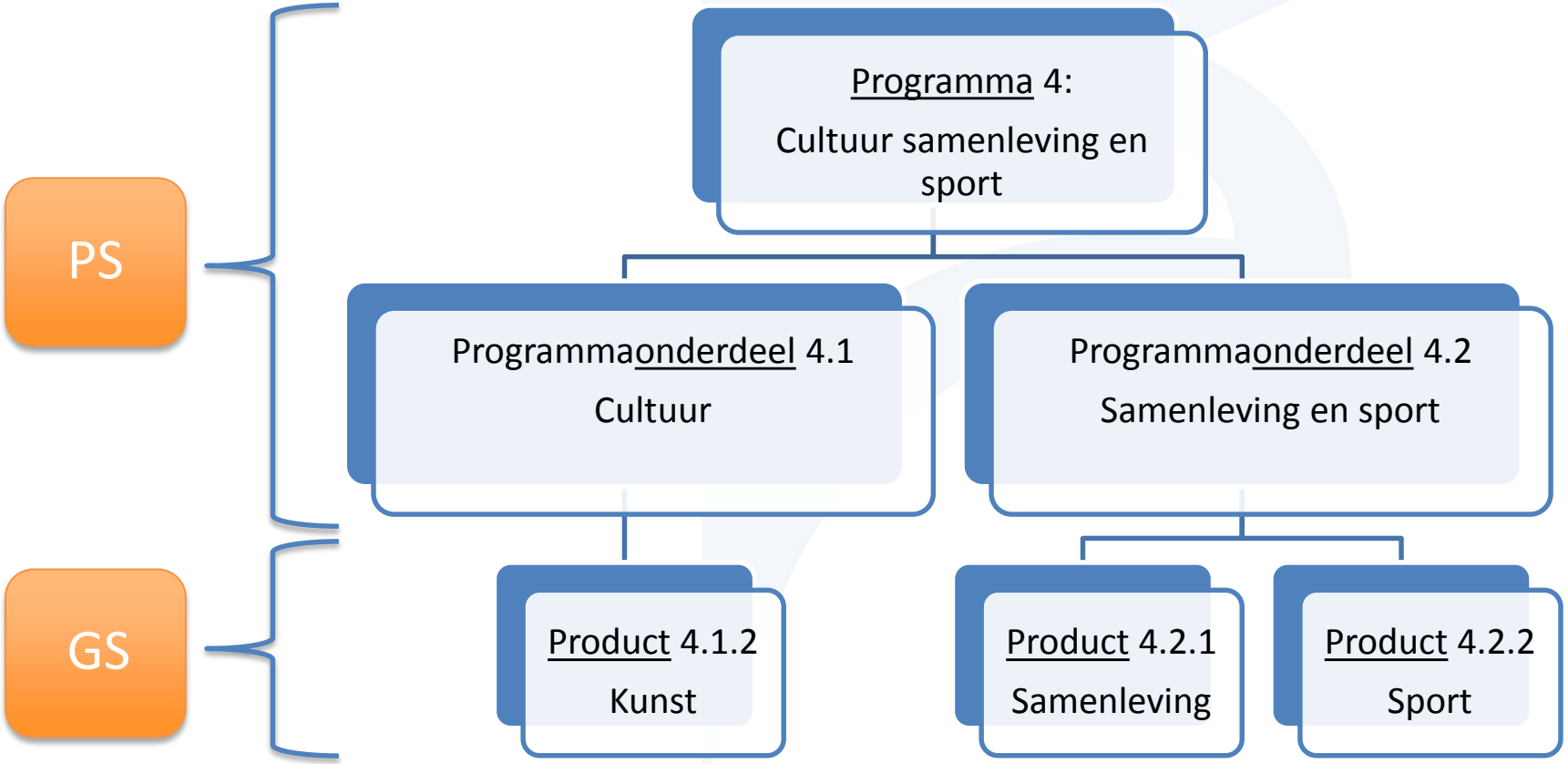
- Provinciale heffingen
- Weerstandsvermogen
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering / Treasury
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

1....
2....
3....
4...

- Wat willen we bereiken?: de doelstelling, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten.
- Wat gaan we daarvoor doen?: de wijze waarop ernaar gestreefd zal worden die effecten te bereiken.
- Wat mag het kosten?: de raming van baten en lasten.

PS

GS



I - Planning & Control:
Samenhang extreem belangrijk



I - Planning & Control
Samenhang extreem belangrijk (2)

Henk Boshove
8 mei 2019
Masterclass PS Flevoland

Alvast 3 tips voor Statenleden voor meer sturing & grip, betere vragen en (hopelijk) betere antwoorden

2018
- Jaarrekening 2017
- Perspectiefnota 2019
- Zomernota 2018
- Begroting 2019

2019
- Jaarrekening 2018
- Perspectiefnota 2020
- Zomernota 2019
- Begroting 2020

2020
- Jaarrekening 2019
- Perspectiefnota 2021
- Zomernota 2020
- Begroting 2021

(1) Bekijk nooit 1 stuk apart. Zoek altijd logische samenhang en een breed (tijd) perspectief

(2) Bekijk het thema gericht

(3) Kijk naar wat er niet staat

Samenhang is extreem belangrijk – ook met andere P & C documenten

I - Planning & Control:
Enkele zaken om aan te denken bij P & C

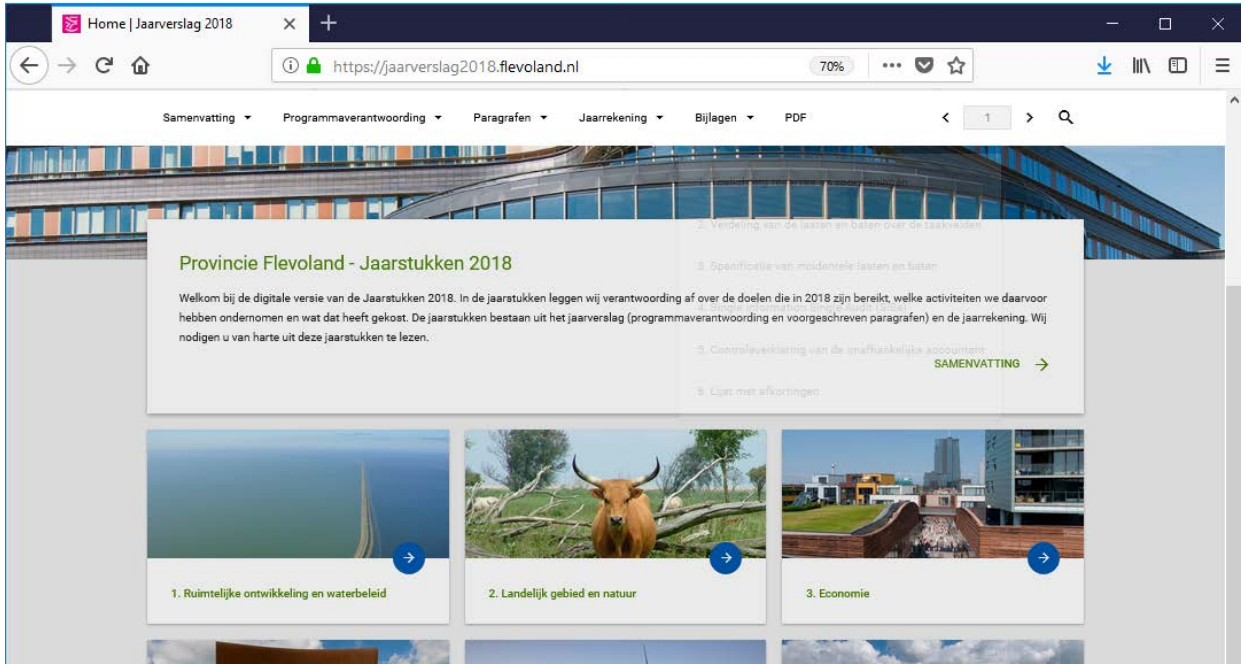
- In concrete Statenvoorstellen/-besluiten ligt juiste basis voor goede bestuurlijke planning & control
- Check dat de basis uit Statenbesluiten op de juiste wijze wordt vertaald naar P&C
- P&C is hulpmiddel, géén doel op zich. Behandel & bekijk P&C documenten ook zo
- Timing van sturing is in veel gevallen essentiëler & belangrijker dan perfecte sturing
- Sterke focus op (eigen) Hoofdlijnen/Hoofdzaken geeft meer ruimte voor (belangrijke) details
- Regel niet alles in de vaste, structurele P&C (wees creatief daar omheen)
- Laat je niet teveel afleiden door de waan van de dag / wat het College GS presenteert
- Blijf vasthouden aan specifieke eigen thema's en onderwerpen, dwars door P&C heen
- Is er géén Auditcommissie?
  - Dan is extra focus op P&C als totaal vanuit PS zéér wenselijk
  - Dan is het noodzakelijk om concreet te bepalen hoe Accountant wordt ingezet/aangestuurd vanuit PS

PAUZE

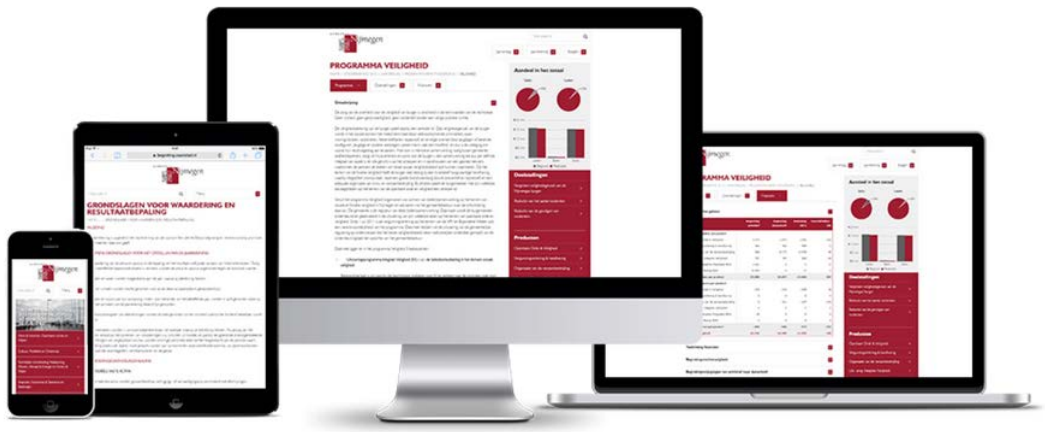

Welkom bij Provinciale Staten van Flevoland
Periode 2019-2023

PROVINCIE FLEVOLAND

Digitale webversie (korte demo)

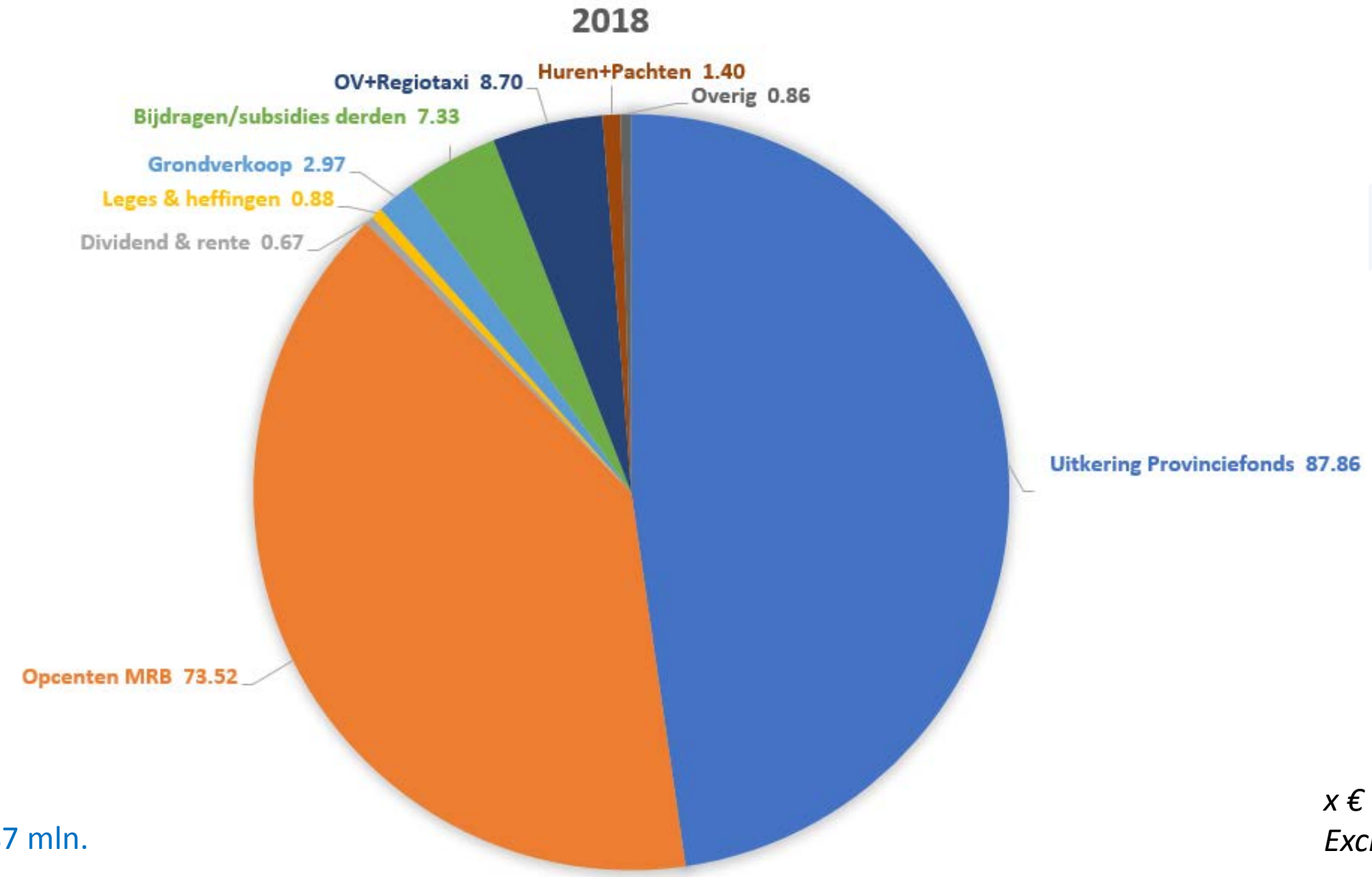


- jaarverslag2018.flevoland.nl
- begroting2019.flevoland.nl



PROVINCIE FLEVOLAND

Waar komen onze inkomsten vandaan?

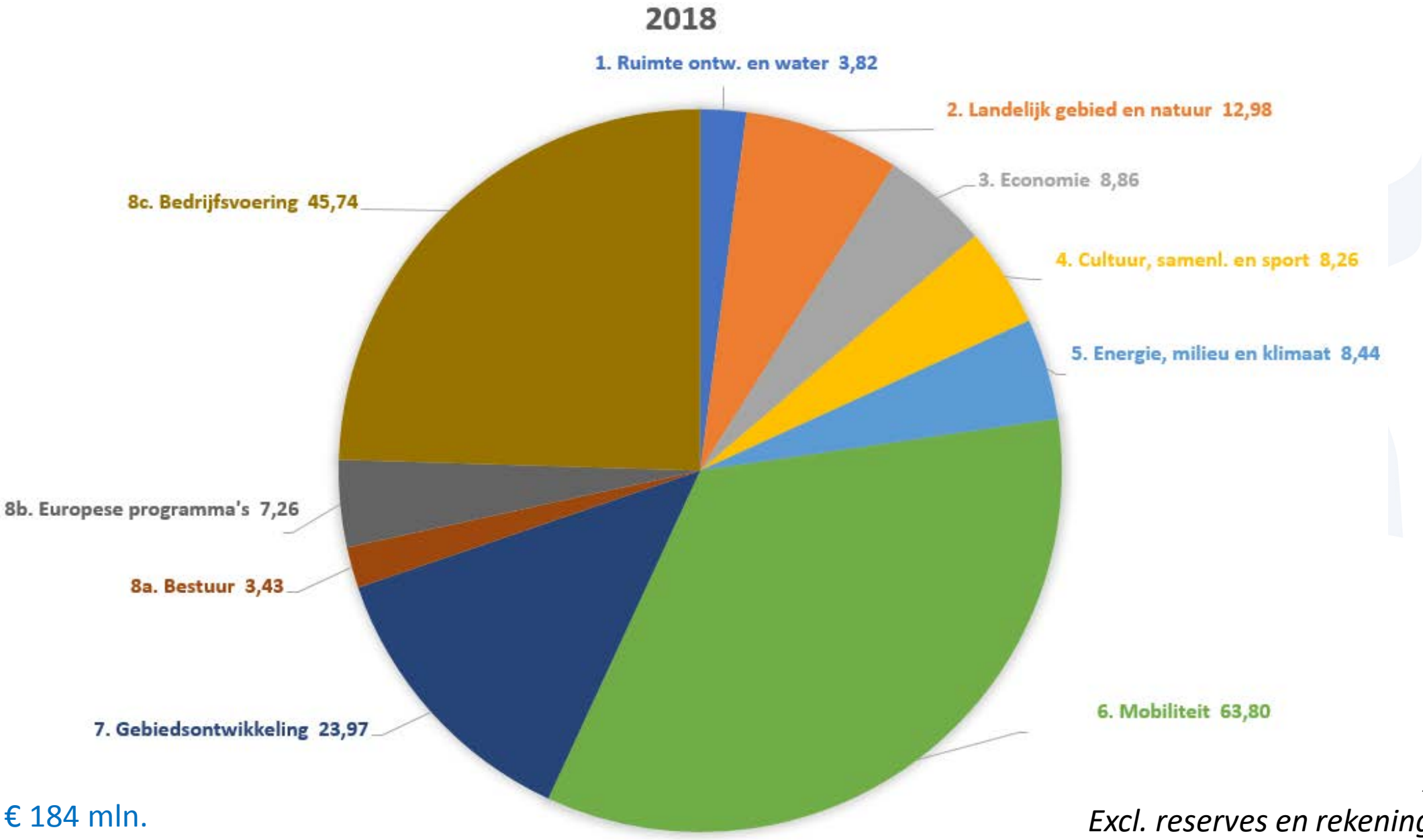


Totaal: € 187 mln.

x € 1 mln.
Excl. reserves

PROVINCIE FLEVOLAND

Waar geven we ons geld aan uit?



Totaal: € 184 mln.

x € 1 mln.

Excl. reserves en rekeningresultaat

Rekeningresultaat en bestemming

+ Lasten
- Baten
+ Storting in reserves
- Onttrekkingen uit reserves
= Rekeningresultaat → Te bestemmen (door PS)

Wijze van bestemmen (vb. resultaat 2018):

	Wanneer b.v.	Mandaat
Direct toevoegen aan budget 2019 *('doorschuiven')*	• Activiteiten zijn al in gang gezet • Verplichtingen reeds aangegaan	Budget is direct beschikbaar om in te zetten (door GS)
Storten in reserves *('sparen')*	• Exacte besteding nog niet bekend • Aanvullende besluitvorming nodig	PS moet t.z.t. nog instemmen met onttrekking aan de reserve (tenzij gedelegeerd aan GS, bijvoorbeeld reserve Doorgeschoven activiteiten)

PROVINCIE FLEVOLAND

Belangrijke termen

Grondslag	Regelt o.a.
Krediet	• Meerjarig beschikbaar voor realisatie van investeringen/projecten • Gerealiseerde investeringen worden geactiveerd en nadien afgeschreven (= kapitaallast)
Kapitaallasten	• Zijn afschrijvingen, vloeien voort uit investeringen in het verleden, daardoor niet/beperkt beïnvloedbaar
Reserves	• Door PS ingestelde 'spaarpotjes', PS besluit over stortingen/onttrekkingen (tenzij gedelegeerd aan GS) • Stortingen = sparen voor toekomstige uitgaven / verplichtingen • Onttrekkingen = dekken van huidige lasten of vrijval van niet langer benodigd 'spaargeld' • Desgewenst kunnen reserves anders ingezet worden (tenzij reeds onontkoombare verplichtingen zijn aangegaan)
Voorzieningen	• Verplicht ingesteld (o.a. op voorschrift BBV) voor reeds bestaande verplichtingen / risico's • Uitzondering: onderhoudsvoorzieningen ter egalisatie van kosten (= keuze) • Kan niet anders ingezet worden omdat hier reeds verplichtingen tegenover staan
Rechtmatigheid	• Voldoen (financiële) beheershandeling aan het normenkader, oftewel: voldoen deze aan toepasselijke wet- en regelgeving?
Weerstandscapaciteit etc.	• Risicoprofiel: kwantificering van (financiële) risico's die provincie loopt • Weerstandscapaciteit: middelen/mogelijkheden om risico's te bekostigen • Weerstandsratio = weerstandscapaciteit / risicoprofiel (doel PS: tussen 1,1 – 2,0)

Financiële tabellen (totaal)

PROVINCIE FLEVOLAND

Ontwerp = vastgestelde begroting (boekje) + tijdens diezelfde vergadering vastgestelde wijzigingen

Begroting na wijziging = ontwerp + alle (in mandaat) vastgestelde wijzigingen

Rekening = werkelijk gerealiseerde lasten en baten

Tabel 1.1: Opbouw resultaat

Omschrijving	Rekening 2017	Begroting 2018 ontwerp	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil
Lasten	178.936	175.682	195.030	186.558	8.472
Baten	-206.342	-173.186	-180.121	-184.186	4.065
Saldo van lasten en baten	**-27.406**	**2.496**	**14.909**	**2.373**	**12.536**
Stortingen in reserves	82.678	30.236	48.242	46.614	1.628
Onttrekkingen aan reserves	-62.473	-32.732	-63.151	-57.690	-5.461
Saldo van reservemutaties	20.206	-2.496	-14.909	-11.077	-3.832
Gerealiseerd resultaat (- = overschot)	**-7.201**	**0**	**0**	**-8.704**	**8.704**

x € 1.000

'Gespaard' in 2018

Uitgegeven 'spaargeld' in 2018

Verschil = Begroting na wijziging -/- rekening

Beschikbaar voor resultaat-bestemming

De interne controle functionaris en de externe accountant controleren of aan de verwerkte begrotingswijziging een besluit ten grondslag ligt dat aan de mandaatregels voldoet (= rechtmatig)!

PROVINCIE FLEVOLAND

Financiële tabellen (prog.onderdeel)

Middelen

4.1 Cultuur	Rekening 2017	Begroting 2018 ontwerp	Begroting 2018 na wijziging	Rekening 2018	Verschil
Lasten	8.972	5.844	7.292	6.592	700
Baten	0	0	-145	-150	5
Saldo	**8.972**	**5.844**	**7.147**	**6.442**	**705**

Waardoor wijkt het af *(- = nadeel)*	Verschil	Waarvan effect op:	
		Reserve	Rekening-saldo
Lasten			
1. Provinciaal archeologisch depot	106	0	106
2. Servicecentrum Flevolandse bibliotheken	240	0	240
3. Landschapskunstwerk	155	155	0
4. Cultuurparticipatie/-educatie	87	0	87
5. Overige kleine verschillen	112	11	101
Totaal lasten	**700**	**166**	**534**
Baten			
Overige kleine verschillen	5	0	5
Total baten	**5**	**0**	5

x € 1.000

Op dit programmaonderdeel (4.1) is 700.000 minder uitgegeven en 5.000 meer ontvangen, dus een totaal verschil van 705.000. De grote verschillen worden toegelicht in onderliggende tabel.

- 106.000 minder uitgegeven dan begroot
- Werd gedekt uit algemene middelen, verschil leidt dus tot voordeel voor rekeningsaldo
- Bedrag (deels) nodig in 2019, daarom opgenomen in voorstel voor resultaatbestemming

- 155.000 minder uitgegeven dan begroot
- Werd gedekt uit een reserve, verschil leidt dus tot een lagere onttrekking aan de reserve, heeft daarom geen effect op het rekeningsaldo
- Middelen blijven beschikbaar in de reserve, resultaatbestemming is niet nodig

Van het totale verschil van 705.000 heeft dus 166.000 effect op de reserves (lagere onttrekking dan begroot) en 539.000 op het rekeningsaldo.

Voorbeeld reserves

- Jaar 1:
  - Begroot: € 2 mln. te storten in de reserve MAB* (= exploitatielast)
  - Rekening: € 2 mln. gestort in de reserve MAB (= exploitatielast)
  - Verschil: € 0
- Jaar 2:
  - Begroot: € 1,5 mln. te besteden aan ICT (= last) en dit te dekken uit de reserve MAB (= bate).
  - Rekening: door vertraging is € 1,0 mln. werkelijk uitgegeven (= last), daarom wordt ook maar € 1,0 mln. onttrokken aan de reserve MAB
  - Verschil: € 0,5 mln. minder uitgegeven, en dus € 0,5 mln. minder onttrokken. Effect op rekeningresultaat is per saldo dan ook € 0.
  - De niet bestede (en dus niet onttrokken) middelen blijven beschikbaar in de reserve voor latere jaren, resultaatbestemming is dus niet nodig.

** = MAB = Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering*

Voorbeeld voorzieningen

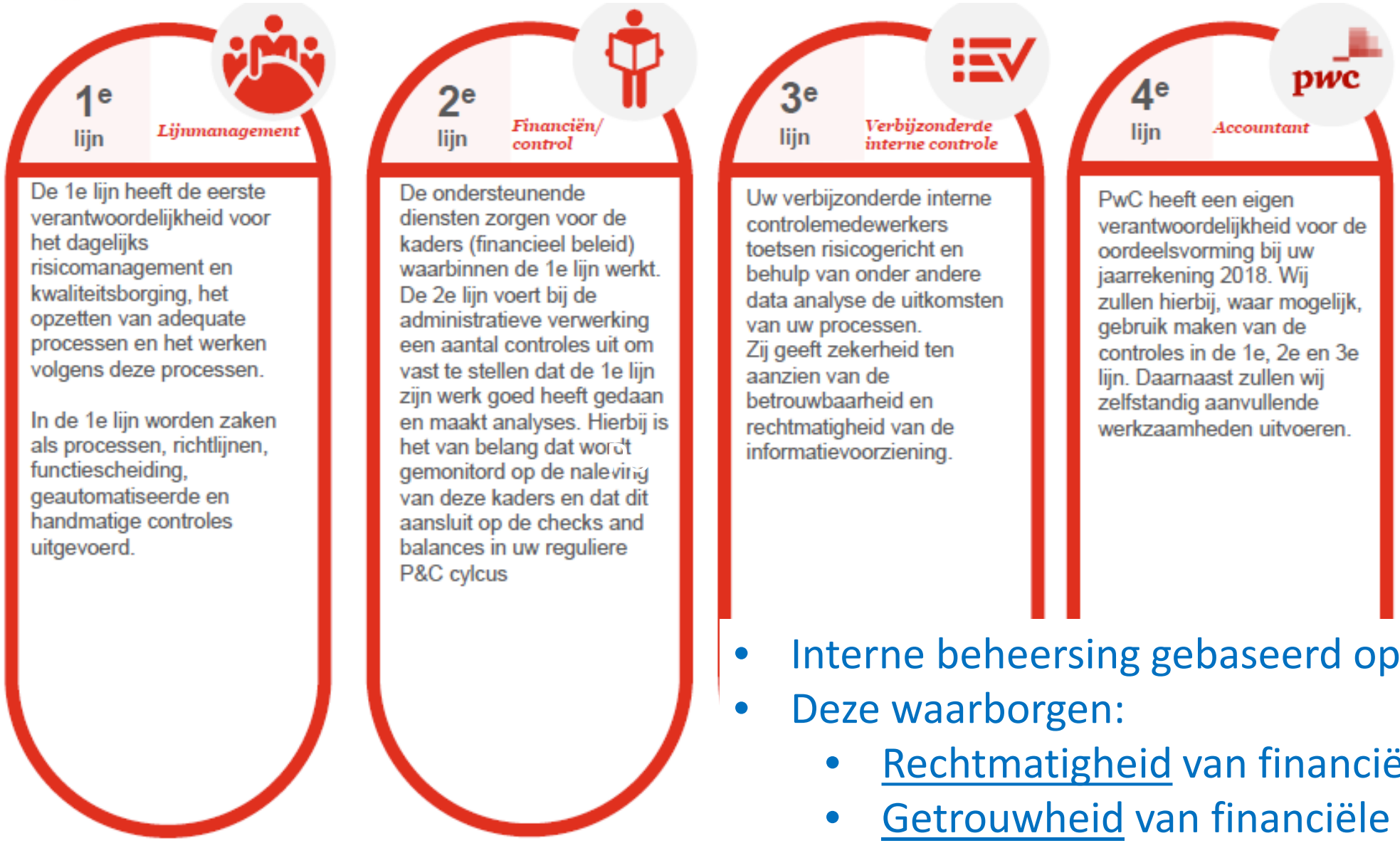
- Jaar 1 t/m 4:
  - Begroot: jaarlijks € 0,5 mln. toe te voegen aan de onderhoudsreserve voor groot onderhoud iedere 4 jaar (= last)
  - Rekening: jaarlijks € 0,5 mln. toegevoegd aan de onderhoudsreserve (= last)
  - Verschil: € 0
- Jaar 4:
  - Begroot: € 2 mln. te besteden aan groot onderhoud, kosten komen rechtstreeks t.l.v. de voorziening (loopt niet door exploitatie)
  - Rekening: Door aanbestedingsvoordeel zijn de werkelijke kosten € 1,7 mln, dit bedrag komt t.l.v. de voorziening
  - Verschil: Er is € 0,3 minder uitgegeven dan begroot, maar doordat dit rechtstreeks via de voorziening loopt leidt dit (nog) niet tot een voordeel/nadeel
- Jaar 5:
  - Het niet bestede bedrag blijkt ook in toekomstige jaren niet meer nodig en kan daardoor per jaareinde vrijvallen, dit leidt dan tot een voordeel van € 0,3 mln.

Beoordeling financiële positie

Beoordeling a.d.h.v. 3 elementen:	
Exploitatie *(saldo van lasten en baten)*	• De exploitatie(begroting) dient reëel en structureel in evenwicht te zijn • Oftewel, de structurele lasten dienen gedekt te zijn uit structurele baten • Dit inzicht wordt geboden in de begroting (vooraf) en jaarrekening (achteraf) De toezichthouder (BZK) ziet hier eveneens op toe.
Vermogen *(beschikbare reserves)*	• Vermogenspositie wordt gevormd door de beschikbare algemene- en bestemmingsreserves • Deze gegeven inzicht in de beschikbare (spaar)middelen voor toekomstige jaren • Aan een (groot) deel van de bestemmingsreserves liggen reeds verplichtingen/bestedingsplannen ten grondslag, waardoor deze niet zondermeer anders ingezet kunnen worden. Dit geldt niet voor de algemene reserve, welke wel vrij besteedbaar is.
Risico's *(beschikbare reserves)*	• Risico's zijn openomen in de paragraaf Weerstandsvermogen (begroting + jaarstukken) • Het risicoprofiel wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, dit zijn de (vrij) beschikbare middelen die ingezet kunnen worden om deze risico's op te vangen. • PS heeft een bandbreedte voor deze ratio vastgesteld van 1,1 – 2,0 (thans: 1,4)

PROVINCIE FLEVOLAND

Interne beheersing

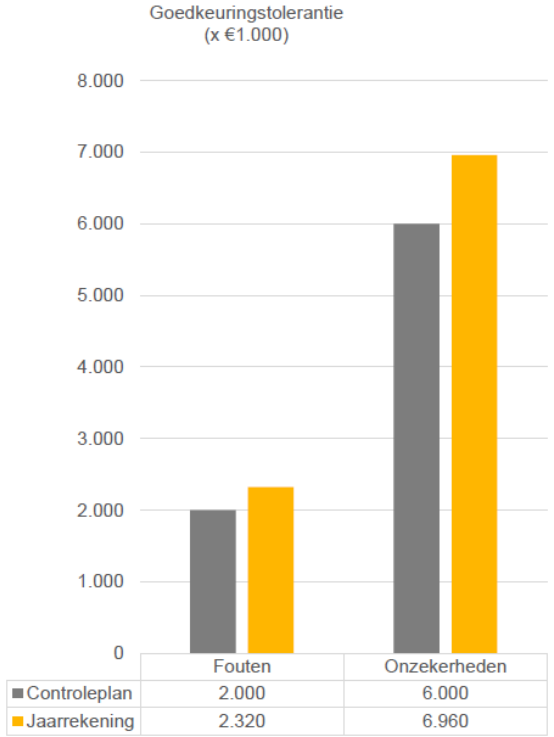


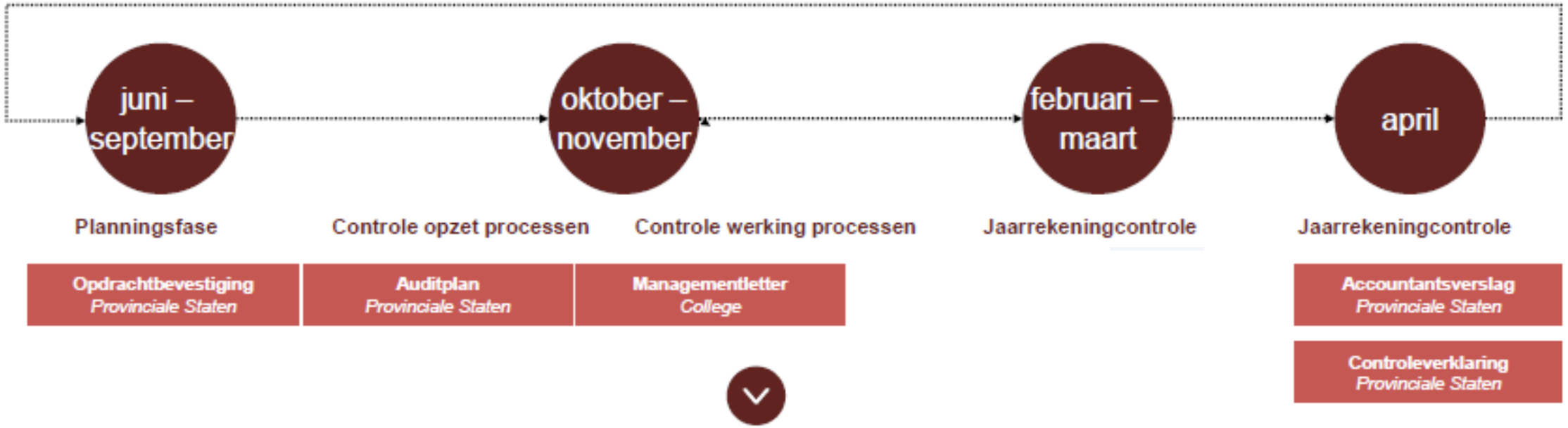
- Interne beheersing gebaseerd op 4 ‘lines of defence’
- Deze waarborgen:
  - Rechtmatigheid van financiële handelingen
  - Getrouwheid van financiële verslaglegging

Accountantscontrole

- PS is opdrachtgever
- Huidige accountant: PwC (nieuwe aanbesteding in 2019)
- Oordeel: getrouwheid & rechtmatigheid

	≤ 1%	≤ 3%	≥ 3%	≥ 10%
Fouten	Goedkeurend	Beperking	Afkeuring	Afkeuring
Onzekerheden	Goedkeurend		Beperking	Oordeel-onthouding





Belangrijke spelregels 1*

Grondslag	Regelt o.a.
Provinciewet *titel IV Financiën* *+ bijbehorende ministeriële regelingen en wetten (o.a. taakvelden, informatie aan derden, beleidsindicatoren, WNT)*	• Begroting/jaarstukken inrichten overeenkomstig BBV • Minister ziet toe op tijdig verstrekken, en van voldoende kwaliteit • Indien tekort schiet: aanwijzing en opschorten betalingen prov.fondsuitkering • PS ziet erop toe dat begroting structureel en reëel in evenwicht is • Budgetrecht ligt (primair) bij PS • Meerjarenbegroting voor (ten minste) 4 jaar, vaststelling vóór 15 november • Vaststelling jaarverslag+jaarrekening (= jaarstukken) vóór 15 juli • PS stellen verordening voor de financiële uitgangspunten, beheer en controle vast • Verplichte accountantscontrole, GS verricht periodiek onderzoek naar doelmatigheid/doeltreffendheid (217a)
Verslaggevingsvoorschriften BBV (incl. kadernota Rechtmatigheid) *Besluit Begroting & Verantwoording provincies en gemeenten (BZK, art. 190 provinciewet)*	• Verslaggevingsvoorschriften (RJ/IFRS) • Baten en lasten stelsel (toerekenen aan jaar prestatie/gebruik vs. kasstroom) • Indeling van begroting en jaarstukken dient identiek te zijn • Voorschriften wat (ten minste) moet zijn opgenomen in de begroting/jaarstukken, o.a. 7 verplicht voorgeschreven ‘paragrafen’ (dwarsdoorneden begroting) • Verplicht op te nemen Beleidsindicatoren BBV (in IPO-verband tot stand gekomen) • Verbonden partijen worden niet geconsolideerd • Voorschriften voor waardering, activering en afschrijving

* Een volledig overzicht is opgenomen in het Normenkader Rechtmatigheid, welke jaarlijks ter kennisname aan PS wordt verstrekt

PROVINCIE FLEVOLAND

Belangrijke spelregels 2

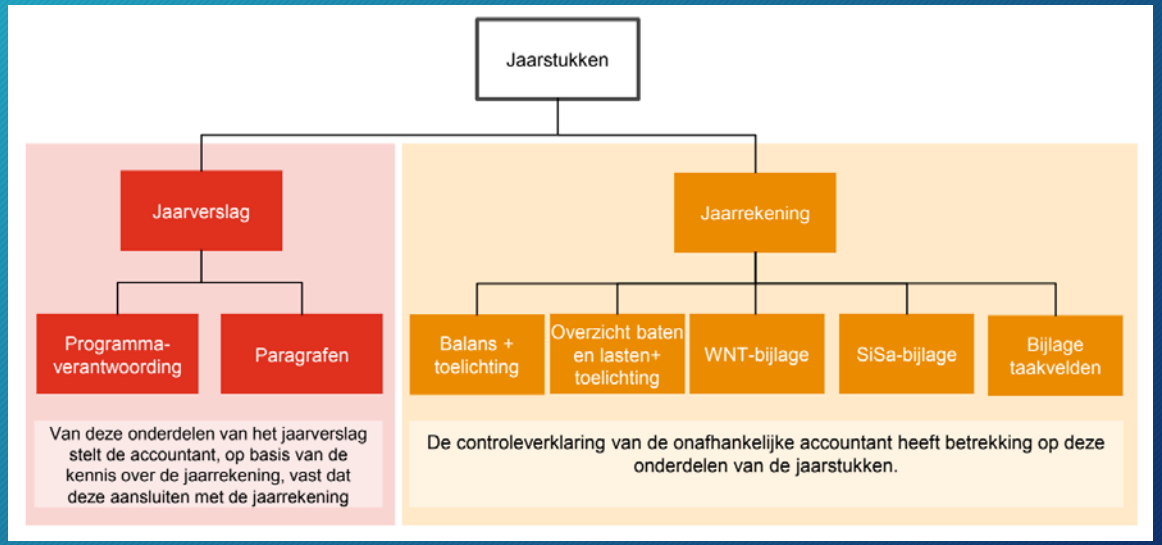
Grondslag	Regelt o.a.

Financiële verordening provincie Flevoland 2018	• Vóór het zomerreces een Zomernota (lopende jaar) en Perspectiefnota (kaders voor 4 volgende begrotingsjaren)
	• PS autoriseren totale lasten en baten op niveau programmaonderdelen, GS draagt er zorg voor dat lasten niet overschreden worden en baten gerealiseerd worden.
	• Aantal begrotingswijzigingen gemandateerd aan GS (art. 5.3), PS worden geïnformeerd
	• Regels voor waardering & afschrijving vaste activa (o.a. afschrijvingstermijnen)
	• Tenminste 1 x per 4 jaar:
	  • nota Reserves & Voorzieningen
	  • nota Risicomanagementbeleid
	• GS draagt zorg voor periodieke interne controle

Nota's/beleid m.b.t. P&C (voortvloeiend uit Financiële Verordening)	o.a.: • Nota Reserves & Voorzieningen • Nota Risicomanagementbeleid • Kadernota Verbonden partijen • Algemeen mandaatbesluit Flevoland en besluit algemeen ondermandaat • Algemene subsidieverordening Flevoland
Controleverordening Flevoland 2012	• PS benoemt een externe accountant voor de controle van de jaarrekening (prov.wet) • Benoeming in principe voor 4 jaar, GS bereidt aanbesteding voor, PS stelt PvE vast • GS verantwoordelijk voor samenstelling jaarrekening cf. wet- en regelgeving • Accountant rapporteert aan PS (na afstemming met GS)

II - Planning & Control:
Controlerende rol van PS bij jaarstukken





II - Planning & Control
Jaarverslag/Jaarrekening/Overige stukken (1)



II - Planning & Control: Jaarverslag/Jaarrekening/Overige stukken (2)

2018

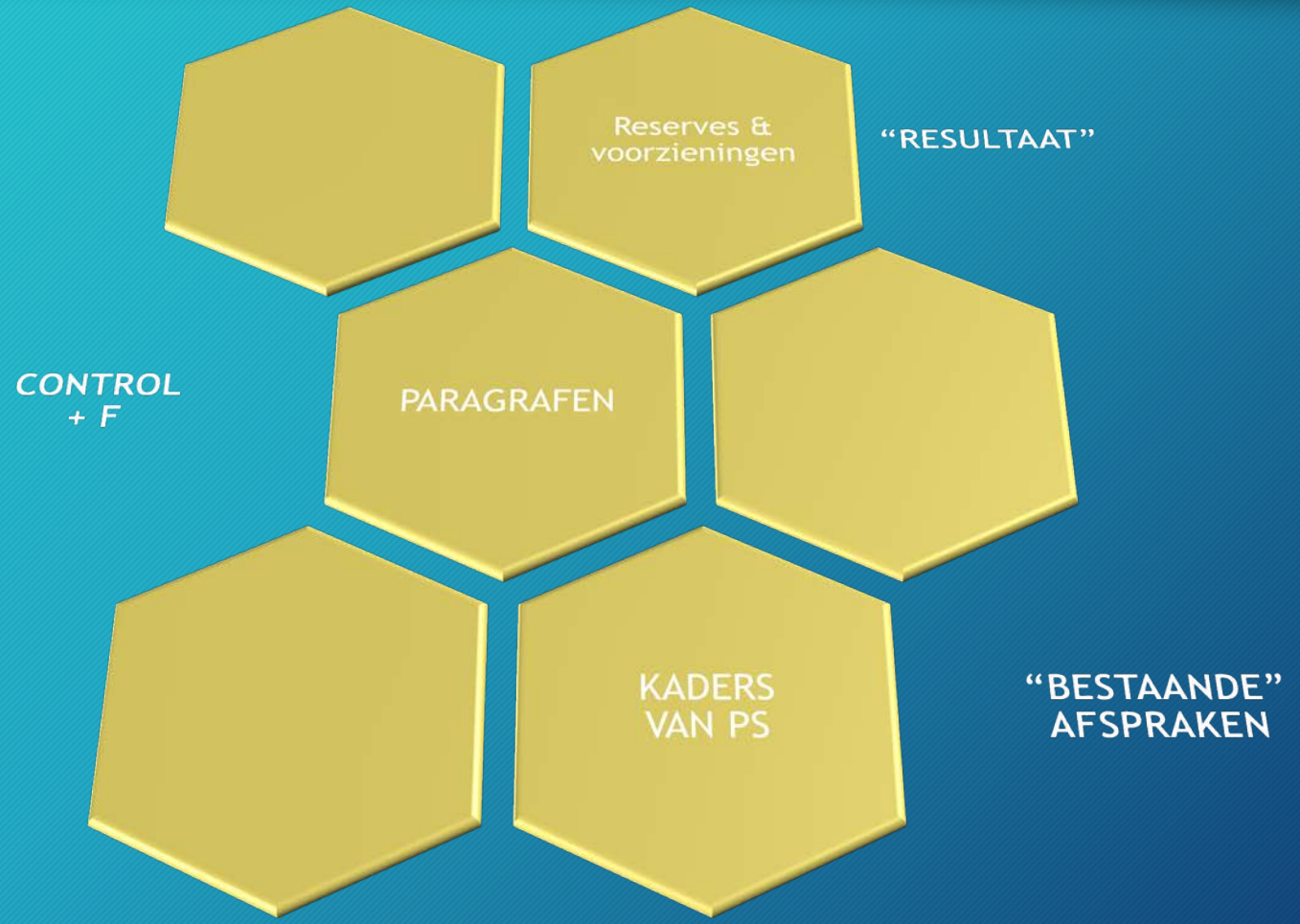
Beleidsrealisatie
Financiële performance
Inzet reserves & voorzieningen
Balansposities van activa/passiva
Getrouw beeld en Rechtmatigheid
Ontwikkeling risico's/risicobeheersing
Etc..

31 december 2018

2019 e.v.

Resultaatbestemming 2018 (voorstel)
Perspectief vanuit bestaand beleid
Nieuwe externe ontwikkelingen
Bestemmingsreserves PS
Weerstandsvermogen
Financiële ruimte
Risico's
Etc..

II - Planning & Control:
Enkele “lees & snap” tips



Altijd in beweging blijven als PS!

Kop niet in het zand steken als het even tegenzit bij P & C



Als je ergens mee zit, tegenaan loopt of je hebt een vraag als Statenlid.. Schakel de Griffie in om samen de beste manier te vinden om bij een (of meer) antwoorden te komen!





Henk Boshove
06 51369916
info@BusinessAct.nl

PROVINCIE FLEVOLAND

Jaarstukken

Aanvullende vragen:

Inloopsessie technische vragen Jaarstukken 2018

15 mei: 13.00 – 14.00u

+

Toelichting accountantsverslag PWC

15 mei:14.00- 15.00 u

All you can ask

